

અસ્વીકરણ: સ્થાનિક ભાષામાં અનુવાદિત આ ચુકાદા/હુકમનો હેતુ પક્ષકારોને તેમની ભાષામાં જાણકારી ઉપલબ્ધ કરાવવા માત્રનો છે અને તેનો અન્યથા ઉપયોગ થઈ શકશે નહિ. અન્ય તમામ વ્યવહારિક તેમજ સરકારી ઉદ્દેશો માટે મૂળ અંગ્રેજી ચુકાદો/હુકમ જ પ્રમાણિત અને માન્ય રહેશે.

DISCLAIMER: The translated judgement in vernacular language is meant for the restricted use of the litigant to understand it in his/her language and may not be used for any other purpose. For all practical and official purposes, the English version of the judgement shall be authentic and shall hold the field for the purpose of execution and implementation.

=====

અનામત રાખેલ તારીખ: ૧૬/૦૧/૨૦૨૫

ચુકાદો જાહેર કર્યા તારીખ: ૦૪/૦૨/૨૦૨૫

ગુજરાત હાઈકોર્ટ, અમદાવાદ ખાતે

આર/સ્પેશિયલ ક્રિમિનલ એપિલિકેશન નં. ૫૭૯૭/૨૦૧૬ (કવોશિંગ)

મંજૂરી અને સહી માટે:

માનનીય ન્યાયમૂર્તિ શ્રી દિવ્યેશ એ. જોષી

સહી/—

રિપોર્ટિંગ માટે મંજૂર	હા	ના
		—

=====

ફારુક ગુલામ પટલ

વિરુદ્ધ

ગુજરાત રાજ્ય અને અન્ય

=====

ઉપસ્થિતિ:

અરજદાર(ઓ) નં. ૧ તરફે શ્રી હાર્દિક બી. શાહ (૩૭૫૧) સાથે વરિષ્ઠ વકીલ
શ્રી એન. ડી. નાણાવટી

સામાવાળા(ઓ) નં. ૨ તરફે વકીલ શ્રી ચિરાગ બી. પટેલ (૩૬૭૯)

સામાવાળા(ઓ) નં. ૧ તરફે મદદનીશ સરકારી વકીલ શ્રી મનન મહેતા

=====

કોરમ: માનનીય ન્યાયમૂર્તિ શ્રી દિવ્યેશ એ. જોષી

સી.એ.વી. ચુકાદો

૧. રૂલ. સામાવાળા નં. ૧ – ગુજરાત રાજ્ય તરફથી વિદ્વાન એ.પી.પી. શ્રી મનન મહેતા અને સામાવાળા નં. ૧ – મૂળ ફરિયાદી તરફથી વિદ્વાન વકીલ શ્રી ચિરાગ પટેલ રૂલની નોટિસની બજવણી જતી કરે છે.
૨. કોડ ઓફ ક્રિમિનલ પ્રોસિજર, ૧૯૭૩ (સંક્ષિપ્તમાં “સીઆર.પી.સી.”) ની કલમ ૪૮૨ હેઠળ પ્રસ્તુત અરજી દાખલ કરીને, અરજદાર – મૂળ આરોપી નં. ૨, આ અદાલતની અંતર્ગત સત્તાઓનો ઉપયોગ કરવાની દાદ માંગે છે, જેમાં અન્ય બાબતો સાથે, વડોદરા ગ્રામ્ય પોલીસ સ્ટેશનમાં ઇન્ડિયન પીનલ કોડ (સંક્ષિપ્તમાં “આઈ.પી.સી.”) ની કલમો ૪૪૭, ૪૦૬, ૪૨૦, ૫૦૬ અને ૧૧૪ હેઠળ શિક્ષાપાત્ર ગુનાઓ માટે નોંધાયેલ પ્રથમ માહિતી અહેવાલ (એફ.આઈ.આર.) ગુ.ર.નં. ૧-૬૧/૨૦૧૬ અને અરજદાર વિરુદ્ધ આરોપનામું દાખલ થવાના પરિણામે વિદ્વાન મુખ્ય ન્યાયિક મેજિસ્ટ્રેટ, વડોદરાની અદાલત સમક્ષ પેઝિંગ ફોજદારી કેસ નં. ૩૯૪૬૪/૨૦૧૬ ની ત્યારપછીની કાર્યવાહીને રદબાતલ અને રદ કરવાની અરજ કરવામાં આવી છે.

૩. અરજદાર તરફથી વિદ્વાન વકીલ શ્રી હાર્દિક બી. શાહની મદદ મેળવતા વિદ્વાન વરિષ્ઠ વકીલ શ્રી નિરૂપમ નાણાવટીને, સામાવાળા નં. ૧ – ગુજરાત રાજ્ય તરફથી વિદ્વાન એ.પી.પી. શ્રી મનન મહેતાને અને સામાવાળા નં. ૨ – મૂળ ફરિયાદી તરફથી વિદ્વાન વકીલ શ્રી ચિરાગ બી. પટેલને સાંભળવામાં આવ્યા.

૪. એફ.આઈ.આર. નો સારાંશ નીચે મુજબ છે:

વેપારી વ્યવહારના કારણે, ફરિયાદીએ આરોપી નં. ૧ ને રૂ. ૫,૩૨,૦૦,૦૦૦/- ચૂકવવાના હતા અને ફરિયાદી પોતાની ફેક્ટરી વેચવા માંગતા હોવાથી, આરોપી નં. ૧ એ સદર ફેક્ટરીના ખરીદદાર તરીકે આરોપી નં. ૨(હાલ ના અરજીકર્તા) નો પરિચય કરાવ્યો હતો અને તે અનુસાર, મેમોરેન્ડમ ઓફ અંડરસ્ટેન્ડિંગ (એમ.ઓ.યુ.) કરવામાં આવ્યો હતો અને તેના ભાગરૂપે, આરોપી નં. ૨ એ ફરિયાદીના ખાતામાં રૂ. ૫,૪૭,૦૦,૦૦૦/- જમા કરાવ્યા હતા અને સદર રકમ આરોપી નં. ૧ દ્વારા લઈ લેવામાં આવી હતી તથા વેચાણ અવેજની બાકીની રકમ ફરિયાદીને ચૂકવવામાં આવી ન હતી અને ફરિયાદીને ફેક્ટરી પરિસરમાં પ્રવેશવા દેવામાં આવ્યા ન હતા અને ત્યારપછી, આરોપીઓએ ફરિયાદીને ધમકીઓ આપી હતી અને તે રીતે આરોપીઓએ ફરિયાદી સાથે છેતરપિંડી અને ગુનાહિત વિશ્વાસઘાત કર્યો છે.

૫. વિદ્વાન વરિષ્ઠ વકીલ શ્રી નાણાવટીએ રજૂઆત કરી હતી કે વિવાદાસ્પદ એફ.આઈ.આર. એ કાયદાની પ્રક્રિયાનો ધોર દુરુપયોગ અને ગેરઉપયોગ

સિવાય કશું નથી અને તે અરજદારને હેરાન-પરેશાન કરવાના તેમજ અરજદાર પાસેથી વધુ નાણાં પડાવી લેવાના એકમાત્ર ઈરાદા સાથે દાખલ કરવામાં આવી છે. તેમણે રજૂઆત કરી હતી કે જો અરજદાર સામે લગાવવામાં આવેલા આક્ષેપોને તેના મૂળ સ્વરૂપે ધ્યાને લેવામાં આવે, તો તેવા સંજોગોમાં અરજદાર સામે કથિત ગુનાઓનું કોઈ પણ મૂળભૂત અને/અથવા આવશ્યક તત્વ બનતું નથી, તેથી અરજદાર સામે શરૂ કરવામાં આવેલી ફોજદારી કાર્યવાહી રદબાતલ અને રદ કરવાને પાત્ર છે. તેમણે રજૂઆત કરી હતી કે અત્રેના સામાવાળા નં. ૨ અને અરજદારે અત્રેના સામાવાળા નં. ૨ ની માલિકીની ફેક્ટરીના એક વેચાણ વ્યવહારમાં પ્રવેશ કર્યો હતો અને સદર વ્યવહારના ભાગરૂપે, તેઓએ એક સમજૂતી કરાર (સંક્ષિપ્તમાં “એમ.ઓ.યુ.”) કર્યો હતો અને સદર એમ.ઓ.યુ. ના આધારે પક્ષકારોએ તે મુજબ અમલ કરવાનો હતો અને વિવાદાસ્પદ એફ.આઈ.આર. માં લગાવવામાં આવેલા આક્ષેપોનો આ જ મૂળ સારાંશ છે. તેમણે રજૂઆત કરી હતી કે આ એક સ્વીકૃત હકીકત છે કે સામાવાળા નં. ૨ એ બી.એમ. ઈન્ફ્રાસ્ટ્રક્ચર પ્રા. લિ. કંપનીના ડિરેક્ટર છે અને તેમણે પોતાની જમીન તથા મશીનરી સહિતની ફેક્ટરીના વેચાણ માટે અરજદાર સાથે એમ.ઓ.યુ. કર્યો હતો અને સદર વ્યવહાર પેટે અરજદારે આર.ટી.જી.એસ. મારફતે રૂ. ૫,૪૭,૦૦,૦૦૦/- ની રકમ ચૂકવી દીધી છે, જેના બેંક સ્ટેટમેન્ટ્સની નકલો રેકૉર્ડ પર મૂકવામાં આવી છે અને સદર હકીકત સામાવાળા નં. ૨ એ પોતે વિવાદાસ્પદ

એફ.આઈ.આર. માં પણ સ્વીકારી છે, તેથી અરજદાર અને સામાવાળા નં. ૨ વચ્ચે થયેલા વ્યવહાર અંગે કોઈ વિવાદ નથી અને અરજદાર દ્વારા કરવામાં આવેલી આંશિક ચૂકવણીના આધારે તેમને ફેક્ટરી પરિસરનો કબ્જો સોંપવામાં આવ્યો હતો કારણ કે સદર ફેક્ટરી અગાઉથી જ બંધ હતી અને તેમાં કોઈ ઉત્પાદન પ્રવૃત્તિ ચાલી રહી ન હતી. તેમણે વધુમાં રજૂઆત કરી હતી કે ફેક્ટરીમાં પડેલા માલસામાનની ચોરીની ઘટનાઓની માહિતી મળતાં, સદર મશીનરી અને અન્ય માલસામાનની સુરક્ષા જાળવવા ખાતર, અરજદારે તેની દેખરેખ રાખવા માટે સદર ફેક્ટરી પરિસરમાં બે વ્યક્તિઓને તૈનાત કર્યા હતા. તેમણે રજૂઆત કરી હતી કે જો નામદાર અદાલત એફ.આઈ.આર. ની વિગતો પર, ખાસ કરીને આરોપી વ્યક્તિઓ સામે લગાવવામાં આવેલા આરોપો પર સરસરી નજર નાખશે, તો તે સંજોગોમાં ચોક્કસપણે કહી શકાય કે અરજદાર પાસેથી નાણાં પડાવવાના એકમાત્ર ઇરાદાથી દીવાની વિવાદને ફોજદારી રંગ આપવામાં આવ્યો છે અને દબાણ લાવવાની ચુકિતના બહાને અરજદારને વશ કરવા માટે સામાવાળા નં. ૨ દ્વારા આડોડાઈ અને ગેરવાજબી દબાણની ચુકિત અપનાવવામાં આવી છે.

૬. વિદ્વાન પરિષ્ઠ વકીલે એમ.ઓ.યુ. ના સંકલનનો સંદર્ભ આપ્યો હતો અને રજૂઆત કરી હતી કે એમ.ઓ.યુ. કરતી વખતે, સદર એમ.ઓ.યુ. માં એક ચોક્કસ શરત સમાવિષ્ટ કરવામાં આવી હતી કે પક્ષકારો વચ્ચે વિવાદ ઉદ્ભવે તેવા સંજોગોમાં, પક્ષકારો લવાદ કાર્યવાહી શરૂ કરશે, પરંતુ

દીવાની દાવો અને/અથવા લવાદ કાર્યવાહી દાખલ કરવાને બદલે, તદ્દન ખોટી અને તુચ્છ વાર્તા સાથે સીધેસીધી વાદગ્રસ્ત એફ.આઈ.આર. નોંધાવવામાં આવી છે. તેમણે રજૂઆત કરી હતી કે જો વાદગ્રસ્ત એફ.આઈ.આર. માં લગાવવામાં આવેલા આક્ષેપોને સમગ્રતયા એકસાથે વાંચવામાં આવે તો પણ, એફ.આઈ.આર. ના મુખ્ય ભાગમાં દર્શાવેલા ગુનાઓ તો દૂર રહ્યા, પરંતુ અરજદાર સામે કોઈ ગુનો બનતો હોવાનું કહી શકાય નહીં કે ન તો તે અરજદાર સામે કોઈ ગુનો દર્શાવે છે, તેથી, વાદગ્રસ્ત એફ.આઈ.આર. ના અનુસંધાને કાર્યવાહી ચાલુ રાખવી એ કાયદાની પ્રક્રિયાનો ઘોર દુરુપયોગ અને અન્યાયી ઉપયોગ સિવાય બીજું કંઈ રહેશે નહીં અને આખરે ન્યાયની નિષ્ફળતા તરફ દોરી જશે, તેથી, અરજદાર સામે શરૂ કરવામાં આવેલી ફોજદારી કાર્યવાહી કાયદેસર અમાન્ય ઠેરવી રદ કરવાપાત્ર છે.

૭. વિદ્વાન પરિષ્ઠ વકીલે વધુમાં રજૂઆત કરી હતી કે આ એક સ્વીકૃત હકીકત છે કે એમ.ઓ.યુ. કરતી વખતે પક્ષકારો વચ્ચે એ બાબત પર સંમતિ થઈ હતી કે અરજદાર દ્વારા ચૂકવણી કરવામાં આવે કે તરત જ, તે સંજોગોમાં, અરજદારે સંબંધિત વકીલ પાસેથી ફેક્ટરી પરિસરનું ટાઈટલ કિલયરન્સ સર્ટિફિકેટ મેળવવાનું રહેશે અને તે પ્રક્રિયા દરમિયાન, અરજદારને એ હકીકતની જાણ થઈ કે આ નામદાર અદાલત સમક્ષ એક મુકદ્દમો પેન્ડિંગ છે અને સદર કાર્યવાહી પેન્ડિંગ હોય તે દરમિયાન મિલકત અન્ય કોઈ ત્રાહિત પક્ષકારની તરફેણમાં ટ્રાન્સફર અને/અથવા

તબદીલ કરવામાં આવશે નહીં તેવું નિવેદન સામાવાળા નં. ૨ ના પ્રતિનિધિ દ્વારા આ નામદાર અદાલત સમક્ષ કરવામાં આવ્યું છે. તેમણે વધુમાં રજૂઆત કરી હતી કે વાસ્તવમાં, એમ.ઓ.યુ. માં સ્પષ્ટપણે જણાવવામાં આવ્યું છે કે મિલકત અરજદારને “જેમ છે જ્યાં છે તેવા ધોરણે” વેચવામાં આવી છે, તેથી, અરજદાર શુદ્ધબુદ્ધિપૂર્વકના ખરીદદાર છે અને તેઓ એવા શુદ્ધબુદ્ધિપૂર્વકના વિશ્વાસમાં હતા કે સદર મિલકત પર કોઈ બોજો કે પૂર્વાધિકાર નથી અને સામાવાળા નં. ૨ ને પણ તે અસરની શરતોને આધીન રાખવામાં આવ્યા હતા અને સદર હકીકત પણ એમ.ઓ.યુ. માં એક શરત તરીકે સમાવિષ્ટ કરવામાં આવી છે. તેમણે રજૂઆત કરી હતી કે તેમ છતાં, નામદાર ડેબ્ટ રિકવરી ટ્રિબ્યુનલ સમક્ષ પેર્સિડિંગ મુકદ્દમાબાજી તેમજ સામાવાળા નં. ૨ ની કંપની સામે અન્ય એક કંપની દ્વારા દાખલ કરવામાં આવેલી કંપની પિટિશન, જેમાં આ નામદાર અદાલત દ્વારા અગાઉથી જ સ્ટે ઓર્ડર પસાર કરવામાં આવ્યો છે, તે વિશે અરજદારને જાણ થતાં જ અરજદારે સદર રકમ ચૂકવવાનું બંધ કર્યું હતું, તેથી કોઈપણ સંજોગોમાં એવી કલ્પના પણ ન કરી શકાય કે હાલના અરજદારે સામાવાળા નં. ૨ સાથે કોઈ વિશ્વાસઘાત અને/અથવા છેતરપિંડી કરી છે, પરંતુ તેનાથી વિપરીત, એમ કહી શકાય કે ઉપરોક્ત તમામ હકીકતો છુપાવીને વ્યવહાર કરનાર સામાવાળા નં. ૨ દ્વારા અરજદાર સાથે છેતરપિંડી કરવામાં આવી રહી છે. તેમણે રજૂઆત કરી હતી કે આ એક સ્વીકૃત હકીકત છે કે સામાવાળા નં. ૨ ને ચૂકવેલી

રકમની વસૂલાત માટે, અત્રેના અરજદારે લવાઈ કાર્યવાહી દાખલ કરી હતી અને રેકૉર્ડ પર ઉપલબ્ધ સામગ્રીની વિચારણા અને મૂલવણી કર્યા પછી, સંબંધિત વિદ્વાન આબિટ્રેટરે અરજદારની તરફેણમાં એવોર્ડ પસાર કર્યો હતો, જેમાં સામાવાળા નં. ૨ એ વળતો દાવો દાખલ કર્યો હતો, જેને સંબંધિત વિદ્વાન આબિટ્રેટરે ફગાવી દીધો હતો. તેમણે રજૂઆત કરી હતી કે વાસ્તવમાં, સામાવાળા નં. ૨ પાસેથી હુકમનામાની રકમ વસૂલ કરવા માટે અરજદાર દ્વારા સક્ષમ અદાલત સમક્ષ દરખાસ્ત અરજી દાખલ કરવામાં આવ્યા બાદ, જેમાં કાર્યવાહી ચાલી રહી છે અને આજદિન સુધી, આ નામદાર અદાલત દ્વારા કોઈ સ્ટે આપવામાં આવ્યો નથી, તેમ છતાં આજદિન સુધી, સામાવાળા દ્વારા એક પણ પાઈ ચૂકવવામાં આવી નથી, જ્યારે કે તેમણે વિદ્વાન આબિટ્રેટરના હુકમને પડકારતી અપીલ આ નામદાર અદાલત સમક્ષ પહેલેથી જ દાખલ કરી છે અને સદર અપીલ દાખલ કરવામાં વિલંબ થયો હોવાથી, વિલંબ માફી માટે અલગ અરજી પણ દાખલ કરવામાં આવી છે પરંતુ આજદિન સુધી, આ નામદાર અદાલત દ્વારા વિલંબ માફ કરવામાં આવ્યો નથી. તેમણે રજૂઆત કરી હતી કે ઉપરોક્ત હકીકતો અને રેકૉર્ડ પર રજૂ કરાયેલા દસ્તાવેજોને જોતાં, એવું જણાઈ આવે છે કે દીવાની અદાલતનો આશરો લેવાને બદલે, અરજદારને હેરાન કરવાના એકમાત્ર આશયથી, આડોડાઈ અને ગેરવાજબી દબાણની યુક્તિ અપનાવવામાં આવી છે.

૮. વિદ્વાન પરિષ્ઠ વકીલએ રજૂઆત કરી હતી કે વિવાદાસ્પદ એફ.આઈ.આર.

નોંધાયા પછી, અરજદારે પ્રસ્તુત ક્વોશિંગ પિટિશન દાખલ કરીને આ નામદાર અદાલતનો સંપર્ક કર્યો હતો અને ત્યારબાદ તપાસ ચાલુ રાખવામાં આવી હતી અને આખરે દિવસના અંતે, મનાઈહુકમ હોવા છતાં સંબંધિત તપાસ અધિકારી દ્વારા આરોપનામું પણ દાખલ કરવામાં આવી હતી, તેથી ડ્રાફ્ટ સુધારો રજૂ કરીને પિટિશન તેમજ દાદની કલમોમાં સુધારો કરવામાં આવ્યો હતો, જે મંજૂર કરવામાં આવ્યો હતો અને ત્યારપછી, આ અદાલતની સમક્ષ બેન્ચે સંબંધિત અદાલતને કેસમાં આગળ ન વધવા નિર્દેશ આપ્યો હતો અને ત્યારથી સદર ફોજદારી કેસમાં કોઈ આગળની કાર્યવાહી થઈ નથી. તેમણે વધુમાં રજૂઆત કરી હતી કે આટલું જ નહીં, અન્ય એક કંપની દ્વારા દાખલ કરાયેલી કંપની પિટિશનમાં પણ આ અદાલતની સમક્ષ બેન્ચ દ્વારા અગાઉ આપવામાં આવેલી વચગાળાની રાહત તારીખ ૨૦.૦૯.૨૦૧૬ ના હુકમ દ્વારા કન્ફર્મ કરવામાં આવી છે, જે હુકમની નકલ પણ અલગ સોગંદનામું દાખલ કરીને રેકૉર્ડ પર રજૂ કરવામાં આવી છે. તેમણે રજૂઆત કરી હતી કે વાસ્તવમાં, સામાવાળા નં. ૨ એ સદર મિલકત પર આઈ.ડી.બી.આઈ. બેંકમાંથી લોન પહેલેથી જ લીધી હતી, જોકે, તેઓ બેંકમાં સદર રકમ અને/અથવા હમાઓ ચૂકવવા સક્ષમ ન હતા, તેથી સદર બેંકે સામાવાળા નં. ૨ સામે કાનૂની કાર્યવાહી શરૂ કરી હતી અને સદર કાર્યવાહીના ભાગરૂપે, નામદાર અદાલત દ્વારા પસાર કરાયેલા હુકમના આધારે બેંક દ્વારા સદર મિલકતનો કબ્જો લેવામાં આવ્યો હતો અને ત્યારબાદ નામદાર અદાલત દ્વારા પસાર

કરાયેલા હુકમના આધારે મિલકત વેચી દેવામાં આવી હતી અને તેનો કબ્જો પંચરત્ન ઈન્ફ્રાસ્ટ્રક્ચર લિ. ને સોંપવામાં આવ્યો હતો, તેથી ત્યારથી સદર મિલકતનો કબ્જો પંચરત્ન ઈન્ફ્રાસ્ટ્રક્ચર પ્રા. લિ. પાસે છે અને બેંકે તારીખ ૩૦.૦૩.૨૦૧૮ ના રોજ સદર કંપનીની તરફેણમાં કન્વેયન્સ તબદીલી દસ્તાવેજ કરી આપ્યો હતો અને ત્યારથી સદર કંપની સદર મિલકતનો કબ્જો ધરાવે છે, તેથી રેકૉર્ડ પર ઉપલબ્ધ તમામ સામગ્રી સ્પષ્ટપણે દર્શાવે છે કે પ્રસ્તુત અરજદારે આર.ટી.જી.એસ. મારફતે ફરિયાદીને અગાઉથી જ મોટો મોટી રકમ ચૂકવી દીધી છે અને સામાવાળા નં. ૨ તરફથી તેનો કોઈ ઈનકાર નથી, બલ્કે વિવાદાસ્પદ એફ.આઈ.આર. નોંધતી વખતે સામાવાળા નં. ૨ દ્વારા સદર હકીકતો દર્શાવવામાં આવી છે.

૯. વિદ્વાન પરિષ્ઠ વકીલએ પુનરાવર્તનના ભોગે પણ રજૂઆત કરી હતી કે વિદ્વાન લવાદના એવોર્ડ હોવા છતાં, આજદિન સુધી સામાવાળા નં. ૨ દ્વારા એક પણ પાઈ ચૂકવવામાં આવી નથી અને અમલબજવણી અરજી પેનિંગ છે તથા તેની સામૂહિક અસર સ્પષ્ટપણે દર્શાવે છે કે અરજદારને રકમ પરત કરવાના સકંજમાંથી છૂટવા માટે જ, અરજદારને હેરાન કરવાના એકમાત્ર ઇરાદા સાથે તદ્દન ખોટી વાર્તા ઉપજાવી કાઢીને સંપૂર્ણપણે ખોટી અને પાચાવિહોણી એફ.આઈ.આર. નોંધાવવામાં આવી છે.

૧૦. વિદ્વાન વકીલે નીચે મુજબના ચુકાદાઓ પર આધાર રાખ્યો છે:

(૧) રાજેન્દ્ર કુમાર વિ. હરિયાણા રાજ્ય, ૨૦૧૯ (૩) ક્રાઈમ્સ ૫૬ (એસ.સી.) માં નોંધાયેલ નામદાર સર્વોચ્ચ અદાલતનો ચુકાદો;

(૨) સ્ટેટ શુ સેન્ટ્રલ બ્યુરો ઓફ ઇન્વેસ્ટિગેશન વિ. અનૂપ કુમાર શ્રીવાસ્તવ, (૨૦૧૭) ૮ એસ.સી.સી. ૫૬૦ માં નોંધાયેલ નામદાર સર્વોચ્ચ અદાલતનો ચુકાદો;

(૩) રાજીવ થાપર અને અન્ય વિ. મદન લાલ કપૂર, (૨૦૧૩) ૩ એસ.સી.સી. ૩૩૦ માં નોંધાયેલ નામદાર સર્વોચ્ચ અદાલતનો ચુકાદો;

(૪) જી. સાગર સૂરી અને અન્ય વિ. ઉત્તર પ્રદેશ રાજ્ય અને અન્ય, એ.આઈ.આર. ૨૦૦૦ એસસી ૭૫૪ માં નોંધાયેલ નામદાર સર્વોચ્ચ અદાલતનો ચુકાદો;

(૫) અશોક ચતુર્વેદી અને અન્ય વિ. શિતુલહ ચાંચાણી અને અન્ય, એ.આઈ.આર. ૧૯૯૮ એસસી ૨૭૯૬ માં નોંધાયેલ નામદાર સર્વોચ્ચ અદાલતનો ચુકાદો;

૧૧. ઉપરોક્ત ચુકાદાઓનો સંદર્ભ આપતાં વિદ્વાન વકીલે રજૂઆત કરી હતી કે અરજદારનો કેસ અને પ્રસ્તુત બાબતમાં સંકળાયેલો મુદ્દો તે ચુકાદાઓથી સંપૂર્ણપણે આવરી લેવાયેલો છે, તેથી અરજદારની તરફેણમાં વિવેકબુદ્ધિનો ઉપયોગ કરવો જોઈએ. આ તબક્કે, વિદ્વાન વકીલે રજૂઆત

કરી હતી કે સ્ટેટ ઓફ હરિયાણા વિ. ભજન લાલ, એ.આઈ.આર. ૧૯૯૨ એસસી ૬૦૪ તેમજ આર.પી. કપૂર વિ. સ્ટેટ ઓફ પંજાબ, એ.આઈ.આર. ૧૯૬૦ એસસી ૮૬૬ : ૧૯૬૦ ફિ. એલ.જે. ૧૨૩૯ ના કેસમાં નામદાર સર્વોચ્ચ અદાલત દ્વારા સ્થાપિત કાયદાના સિદ્ધાંતને ધ્યાને લેતાં, અરજદાર સામે શરૂ કરવામાં આવેલી ફોજદારી કાર્યવાહી રદબાતલ અને રદ કરવા યોગ્ય છે.

૧૨. વિદ્વાન એ.પી.પી. શ્રી મહેતાએ પ્રસ્તુત અરજીનો સખત વિરોધ કર્યો હતો અને રજૂઆત કરી હતી કે સામાવાળા નં. ૨ નો ચોક્કસ કેસ એવો છે કે સામાવાળા નં. ૨ અને આરોપી વ્યક્તિઓએ એમ.ઓ.યુ. કર્યો હતો અને તે મુજબ અમલ કરવા સંમત થયા હતા, તેમ છતાં, આરોપીઓ એમ.ઓ.યુ. માં દર્શાવેલી શરતોનું પાલન કરવાના પોતાના ભાગ પરથી ફરી ગયા હતા, તેથી સામાવાળા નં. ૨ એ નિર્ધારિત સમયપત્રક મુજબ રકમ ચૂકવવા માટે અરજદારને ફોન કરવાનું શરૂ કર્યું હતું, પરંતુ તેમ છતાં આરોપીઓએ સદર ફોન કોલ્સના ગોળગોળ જવાબો આપ્યા હતા અને સામાવાળા નં. ૨ નો કિંમતી સમય વેડફ્યો હતો. તેમણે વધુમાં રજૂઆત કરી હતી કે આ એક સ્વીકૃત હકીકત છે કે તેઓએ એમ.ઓ.યુ. કર્યો હતો અને સદર એમ.ઓ.યુ. માં કન્વેયન્સ વેચાણ દસ્તાવેજ ની કોઈ સ્પષ્ટ શરતો નથી અને તેની ગેરહાજરીમાં, અરજદારને પરિસરમાં પ્રવેશવાનો અને સદર પરિસરનો કબ્જો પાછો મેળવવાનો કોઈ મૂલ્યવાન કાનૂની અધિકાર મળ્યો ન હતો. તેમણે રજૂઆત કરી હતી કે વાસ્તવમાં,

વિવાદાસ્પદ એફ.આઈ.આર. માં એવો આક્ષેપ છે કે સામાવાળા નં. ૨ ના મિત્રએ સદર ફેક્ટરી પરિસરમાં માલસામાન રાખ્યો હતો અને તેમને સદર માલસામાનની જરૂર હોવાથી, તેઓ સદર માલસામાન લેવા માટે ફેક્ટરી પરિસરમાં ગયા હતા પરંતુ અરજદાર દ્વારા તૈનાત કરાયેલા માણસોએ તેમને સદર માલસામાનનો કબ્જો મેળવવા દીધો ન હતો, જોકે અરજદારની જાણમાં હતું કે સામાવાળા નં. ૨ ના મિત્ર સદર માલસામાનના માલિક છે અને અરજદારની ગર્ભિત સંમતિથી અરજદારના ધ્યાને લાવવામાં આવ્યું હતું કે સદર માલસામાન સામાવાળા નં. ૨ ના મિત્રનો છે, તેમ છતાં તેમને પરિસરમાં પ્રવેશવા દેવામાં આવ્યા ન હતા અને ત્યારબાદ સદર માલસામાન નષ્ટ કરવામાં આવ્યો હતો. તેમણે રજૂઆત કરી હતી કે આટલું જ નહીં, તે સંબંધિત સમયે, સામાવાળા નં. ૨ એ અરજદારને ફોન કરીને આ બાબતમાં હસ્તક્ષેપ કરવા અને પરિસરમાં પડેલો માલસામાન લઈ જવા માટે પરિસરમાં પ્રવેશવાની મંજૂરી આપવા પોતાના માણસોને ચોક્કસ નિર્દેશ આપવા જણાવ્યું હતું, તેમ છતાં અરજદારે કોઈ કાર્યવાહી કરી ન હતી અને તેથી, ફરિયાદની હકીકતો પરથી, એફ.આઈ.આર. માં ગણાવેલા ગુનાઓ બનવા માટેના પ્રાથમિક અને આવશ્યક તત્વો પ્રથમદર્શી રીતે આકર્ષાય છે. તેમણે વધુમાં રજૂઆત કરી હતી કે એફ.આઈ.આર. નોંધાયા પછી, સંબંધિત તપાસ અધિકારીએ તપાસ હાથ ધરી હતી અને આખરે દિવસના અંતે, સક્ષમ અદાલત સમક્ષ આરોપનામું રજૂ કરી છે અને રેકૉર્ડ પર ઉપલબ્ધ સામગ્રી ગુનાના

આચરણમાં અરજદારની સંડોવણી સ્પષ્ટપણે દર્શાવે છે. તેથી, એવી રજૂઆત કરવામાં આવે છે કે પ્રસ્તુત અરજી ફગાવી દેવી જોઈએ.

૧૩. સામાવાળા નં. ૨ તરફથી ઉપસ્થિત વિદ્વાન વકીલ શ્રી પટેલે પણ પ્રસ્તુત અરજીનો વિરોધ કર્યો છે અને સામાવાળા – રાજ્ય તરફથી વિદ્વાન એ.પી.પી. દ્વારા રજૂ કરાયેલી દલીલોને અપનાવી છે. તેમણે જોકે રજૂઆત કરી હતી કે વિવાદાસ્પદ એફ.આઈ.આર. માં લગાવવામાં આવેલા આક્ષેપો પરથી તેમજ તપાસના કાગળો પરથી અરજદારની પ્રથમદર્શી સંડોવણી જણાઈ આવે છે, તેથી અરજદારની તરફેણમાં કોઈ વિવેકબુદ્ધિનો ઉપયોગ કરવો જોઈએ નહીં અને પ્રસ્તુત અરજી ફગાવી દેવી જોઈએ.

૧૪. મેં સંબંધિત પક્ષકારોના વિદ્વાન વકીલો દ્વારા કરવામાં આવેલી રજૂઆતો પર વિચારપૂર્વક ધ્યાન આપ્યું છે. સંબંધિત પક્ષકારોના વિદ્વાન વકીલોને સાંભળ્યા પછી અને એફ.આઈ.આર. ની વિગતોનું અવલોકન કર્યા પછી, આ અદાલતનો એવો સુવિચારિત અભિપ્રાય છે કે ફરિયાદીએ ફોજદારી કાયદાના તંત્રનો ગેરઉપયોગ કરવાનો પ્રયાસ કર્યો છે. એફ.આઈ.આર. માં આક્ષેપ કરાયા મુજબનો કોઈ ગુનો બને છે કે નહીં તે નિશ્ચિત કરવા માટે, આ અદાલતે સંબંધિત પક્ષકારો દ્વારા નિર્દેશિત કરાયેલા આક્ષેપો અને દસ્તાવેજોનું ખૂબ જ ઝીણવટપૂર્વક પરીક્ષણ કર્યું છે.

૧૫. પક્ષકારો વતી રજૂ કરાયેલી દલીલોનું મૂલ્યાંકન કરતાં પહેલાં, સીઆર.પી.સી. ની કલમ ૪૮૨ હેઠળ ઉચ્ચ ન્યાયાલયની અંતર્ગત

સત્તાઓના વ્યાપ અને મર્યાદાની સંક્ષિપ્તમાં નોંધ લેવી ઉપયોગી થશે. આ કલમ પોતે જ ત્રણ સંજોગોની કલ્પના કરે છે કે જેના હેઠળ અંતર્ગત હુકમતનો ઉપયોગ કરી શકાય છે, એટલે કે: (૧) સંહિતા હેઠળના હુકમને અમલમાં લાવવા માટે; (૨) અદાલતની પ્રક્રિયાનો દુરુપયોગ અટકાવવા માટે; અને (૩) ન્યાયના ઉદ્દેશોને અન્યથા સુરક્ષિત કરવા માટે. તેમ છતાં, અદાલતની અંતર્ગત હુકમતના ઉપયોગને નિયંત્રિત કરતો કોઈ અપરિવર્તનીય નિયમ ઘડવો ન તો શક્ય છે કે ન તો યોગ્ય છે. નિઃશંકપણે, સદર જોગવાઈ હેઠળ ઉચ્ચ ન્યાયાલય પાસે રહેલી સત્તા ખૂબ વિશાળ છે, પરંતુ તે અમર્યાદિત નથી. તેથી, તેનો ઉપયોગ સંચમપૂર્વક, કાળજીપૂર્વક અને સાવચેતીપૂર્વક, ન્યાયના સંપૂર્ણ ન્યાયના હિતમાં વાસ્તવિક અને નક્કર ન્યાય કરવા માટે જ થવો જોઈએ, જેના માટે જ અદાલતનું અસ્તિત્વ છે. ઉચ્ચ ન્યાયાલયે કોઈ અપ્રમાણિક મુકદ્દમાબાજના હાથમાં આ પ્રક્રિયાને દમન કે સતાવણીના સાધન તરીકે ફેરવાઈ જવા દેવી જોઈએ નહીં. કોઈપણ અદાલતની પ્રક્રિયાનો દુરુપયોગ રોકવા માટે પણ આ સત્તા ઉપલબ્ધ છે. આવો દુરુપયોગ ત્યાં હોઈ શકે છે કે જ્યાં કાર્યવાહી કોઈ અયોગ્ય હેતુ સાથે શરૂ કરવામાં આવી હોય અને ચાલુ રાખવામાં આવી હોય, અથવા જ્યાં પ્રથમ માહિતી અહેવાલ કે ફરિયાદમાં કરવામાં આવેલા આક્ષેપો, જો તેમને તેમના મૂળ સ્વરૂપે સ્વીકારવામાં આવે અને સંપૂર્ણપણે સાચા માની લેવામાં આવે તો પણ, કોઈ ગુનાનું આચરણ દર્શાવતા ન હોય, અથવા જ્યાં આક્ષેપો વાહિયાત

અને આંતરિક રીતે અસંભવિત હોય.

૧૬. આર.પી. કપૂર (ઉપરોક્ત) ના કેસમાં, નામદાર સર્વોચ્ચ અદાલતે એવા કેસોની કેટલીક શ્રેણીઓનો સારાંશ આપ્યો હતો કે જ્યાં કાર્યવાહી રદ કરવા માટે અંતર્ગત સત્તાઓનો ઉપયોગ કરી શકાય છે અને થવો જોઈએ:

(૧) જ્યાં સ્પષ્ટપણે જણાઈ આવે છે કે કાર્યવાહી શરૂ કરવા અથવા ચાલુ રાખવા સામે કાનૂની અવરોધ છે, ઉદાહરણ તરીકે મંજૂરી નો અભાવ;

(૨) જ્યાં પ્રથમ માહિતી અહેવાલ અથવા ફરિયાદમાંના આક્ષેપોને તેના મૂળ સ્વરૂપે લેવામાં આવે અને સંપૂર્ણપણે સ્વીકારવામાં આવે તો પણ તે કથિત ગુનો બનાવતા નથી;

(૩) જ્યાં આક્ષેપો ગુનો બનાવે છે, પરંતુ કેસના સમર્થનમાં કોઈ કાનૂની પુરાવો રજૂ કરવામાં આવ્યો નથી અથવા રજૂ કરાયેલ પુરાવો સ્પષ્ટપણે કે દેખીતી રીતે આરોપ સાબિત કરવામાં નિષ્ફળ જાય છે.

૧૭. જી. સાગર સૂરી વિ. ઉત્તર પ્રદેશ રાજ્ય (ઉપરોક્ત) ના કેસમાં, નામદાર સર્વોચ્ચ અદાલતે અવલોકન કર્યું હતું કે:

“સંહિતાની કલમ ૪૮૨ હેઠળની હકુમતનો ઉપયોગ ખૂબ કાળજીપૂર્વક કરવો પડે છે. કલમ ૪૮૨ હેઠળ પોતાની અંતર્ગત હકુમતનો ઉપયોગ કરતી વખતે ઉચ્ચ ન્યાયાલયે બાબત ગંભીર છે કે નહીં તે તપાસવાનું નથી. એવું જોવા મળે છે કે જ્યાં દીવાની ઉપાય ઉપલબ્ધ હોય તેવી

બાબતોમાં, સામા પક્ષ પર દબાણ લાવવા માટે ફોજદારી કાર્યવાહી શરૂ કરવામાં આવે છે. અદાલતની એ ફરજ છે કે ફોજદારી અદાલતોનો ઉપયોગ દમનના સાધન તરીકે અથવા વ્યક્તિને હેરાન કરવા માટે કોઈપણ રીતે ન થાય તેની ખાતરી કરે. જ્યારે કોઈ કાર્યવાહી શરૂ કરવામાં આવે છે, ત્યારે ફોજદારી અદાલતોને દમનના સાધન તરીકે અથવા હેરાન કરવાના હેતુથી ઉપયોગમાં લેવાની મંજૂરી આપી શકાય નહીં.”

૧૮. વાદગ્રસ્ત એફ.આઈ.આર. માં લગાવવામાં આવેલા આક્ષેપો પરથી જણાઈ આવે છે કે ફરિયાદી અને આરોપી નં. ૧ વચ્ચે વ્યાપારી વ્યવહાર હતો અને તેના સંબંધમાં, ફરિયાદીએ આરોપી નં. ૧ ને રૂ. ૫,૩૨,૦૦,૦૦૦/- ચૂકવવાના હતા અને ફરિયાદી પોતાની ફેક્ટરી વેચવા માંગતા હતા, આરોપી નં. ૨ (હાલના અરજદાર) રૂ. ૧૯,૦૦,૦૦,૦૦/- ના વેચાણ અવેજથી તે ખરીદવા તૈયાર હતા અને તે અનુસાર, ફરિયાદી અને આરોપી નં. ૨ વચ્ચે એમ.ઓ.યુ. કરવામાં આવ્યો હતો અને એમ.ઓ.યુ. ની શરતો પૈકીની એક શરતના ભાગરૂપે, આરોપી નં. ૨ એ ફરિયાદીને આર.ટી.જી.એસ. મારફતે રૂ. ૫,૪૭,૦૦,૦૦૦/- ની ચૂકવણી કરી હતી, જે આરોપી નં. ૧ દ્વારા લેવામાં આવી હતી અને વેચાણ અવેજની બાકીની રકમ આરોપી નં. ૨ દ્વારા ચૂકવવામાં આવી ન હતી અને તેનાથી વિપરીત, ફરિયાદીને ધમકીઓ આપવામાં આવી હતી.

૧૯. તેમ છતાં, પક્ષકારોના વિદ્વાન વકીલો દ્વારા કરવામાં આવેલી રજૂઆતો

તેમજ રેકૉર્ડ પર રજૂ કરાયેલા દસ્તાવેજો પરથી સ્પષ્ટ જણાય છે કે ફરિયાદી અને અત્રેના અરજદાર વચ્ચે એક એમ.ઓ.યુ. કરવામાં આવ્યો હતો, જેમાં પક્ષકારો વચ્ચે તારીખ ૨૩.૦૪.૨૦૧૬ ના રોજ એવું નક્કી કરવામાં આવ્યું હતું કે ફેક્ટરી રૂ. ૧૯,૦૦,૦૦,૦૦/- ના વેચાણ અવેજથી વેચવામાં આવશે, જોકે કલોઝ એફ(૧) મુજબ, તેમાં સ્પષ્ટપણે ઉલ્લેખ કરવામાં આવ્યો છે કે “આ એમ.ઓ.યુ. એમ.ઓ.યુ. ના પક્ષકારો વચ્ચે ડચૂ કાનૂની ચકાસણી ના સકારાત્મક પરિણામને આધીન અને આખરી વેચાણ-ખરીદ દસ્તાવેજ આગળ ધપાવવા માટે કરવામાં આવ્યો છે.”. એ પણ સ્પષ્ટ છે કે એમ.ઓ.યુ. અનુસાર પક્ષકારો વચ્ચેની પરસ્પર સમજૂતી મુજબ, અરજદાર દ્વારા શરૂઆતમાં રૂ. ૫,૩૨,૦૦,૦૦૦/- ની ચૂકવણી કરવામાં આવી હતી અને ત્યારબાદ, તેમના વકીલ પાસેથી ટાઈટલ રિપોર્ટ માંગવામાં આવ્યો હતો અને આવી ક્વાયટ હાથ ધરતી વખતે, આ અદાલત સમક્ષ પેલિંગ મુકદ્દમાબાજી વિશે અરજદારના ધ્યાને આવ્યું હતું, જેમાં સામાવાળા નં. ૨ ના પ્રતિનિધિએ આ નામદાર અદાલત સમક્ષ એવું નિવેદન આપ્યું હતું કે સદર કાર્યવાહી પેલિંગ હોય તે દરમિયાન સદર મિલકત કોઈ ત્રાહિત પક્ષકારની તરફેણમાં તબદીલ અને/અથવા હસ્તાંતરિત કરવામાં આવશે નહીં. એટલું જ નહીં, તપાસ કરતી વખતે, અરજદારના ધ્યાને નામદાર ડેબ્ટ રિકવરી ટ્રિબ્યુનલ સમક્ષ પેલિંગ મુકદ્દમાબાજી તેમજ સામાવાળા નં. ૨ ની કંપની સામે અન્ય એક કંપની દ્વારા દાખલ કરાયેલી કંપની પિટિશન પણ આવી હતી, જેમાં આ

નામદાર અદાલત દ્વારા અગાઉથી જ મનાઈહુકમ પસાર કરવામાં આવ્યો હતો અને તેથી જ, અરજદારે ચૂકવણી કરવાનું બંધ કર્યું હતું. ઉપરોક્ત હકીકતની જાણ થયા પછી, અરજદારે વિદ્વાન આબિટ્રેટર સમક્ષ વસૂલાતની કાર્યવાહી શરૂ કરી હતી, જેમાં અગાઉથી જ હુકમ પસાર કરવામાં આવ્યો છે અને અત્રેના સામાવાળા નં. ૨ ને તેમણે લીધેલી રકમ પરત કરવાનો નિર્દેશ આપવામાં આવ્યો છે પરંતુ આજદિન સુધી, સદર હુકમ હોવા છતાં, સામાવાળા નં. ૨ દ્વારા અરજદારને એક પણ પાઈ આપવામાં આવી નથી. તદુપરાંત, અત્રેના સામાવાળા નં. ૨ તરફથી સદર હકીકત અંગે કોઈ ઈનકાર કરવામાં આવ્યો નથી. રેકૉર્ડ પર ઉપલબ્ધ સામગ્રી, ખાસ કરીને એમ.ઓ.યુ. પરથી પણ સ્પષ્ટ થાય છે કે સદર એમ.ઓ.યુ. માં ચોક્કસ શરત સમાવિષ્ટ છે કે પક્ષકારો વચ્ચે વિવાદ ઊભો થાય તે સંજોગોમાં પક્ષકારો આબિટ્રેશનની કાર્યવાહી શરૂ કરશે, તેમ છતાં આબિટ્રેશન કાર્યવાહીની ચોક્કસ કલમ હોવા છતાં, અત્રેના સામાવાળા નં. ૨ એ માત્ર અરજદારને હેરાન કરવાના અને તેમની પાસેથી નાણાં પડાવવાના એકમાત્ર ઈરાદાથી વિવાદાસ્પદ એફ.આઈ.આર. નોંધાવી છે.

૨૦. આ તબક્કે, અરજદારના વિદ્વાન વકીલ દ્વારા જેના પર આધાર રાખવામાં આવ્યો છે તે દિલ્હી રેસ કલબ (૧૯૪૦) લિ. (ઉપરોક્ત) ના કેસમાં નામદાર સર્વોચ્ચ અદાલતે કરેલા અવલોકનોને હું લાભપૂર્વક ટાંકી શકું છું, જેમાં નામદાર સર્વોચ્ચ અદાલતે ગુનાહિત વિશ્વાસઘાત અને છેતરપિંડી

વચ્ચેનો તફાવત તેમજ દીવાની વિવાદને ફોજદારી રંગ આપવામાં આવ્યો હોય તેવા પાસાં વિશે ખૂબ જ સંક્ષિપ્ત અને ગહન રીતે વિગતવાર સમજાવ્યું છે. નામદાર સર્વોચ્ચ અદાલત દ્વારા પેરા નં. ૨૪ થી ૩૯ માં કરવામાં આવેલા સંબંધિત અવલોકનો નીચે મુજબ પુનઃ રજૂ કરવામાં આવે છે:

“૨૪. આ અદાલતે એસ.ડબલ્યુ. પલાનીતકર અને અન્ય વિ. બિહાર રાજ્ય અને અન્ય, (૨૦૦૨) ૧ એસ.સી.સી. ૨૪૧ માં નોંધાયેલા તેના ચુકાદામાં ગુનાહિત વિશ્વાસઘાત (આઈપીસીની કલમ ૪૦૬) વિરુદ્ધ છેતરપિંડી (કલમ ૪૨૦) નો ગુનો બનવા માટે જરૂરી તત્વો વચ્ચેના તફાવતનું વિગતવાર અર્થઘટન કર્યું હતું. સંબંધિત અવલોકનો નીચે મુજબ વંચાય છે:

‘૯. ગુનાહિત વિશ્વાસઘાતનો ગુનો બનવા માટેના આવશ્યક તત્વો આ મુજબ છે: (૧) વ્યક્તિને કોઈ મિલકત અથવા મિલકત પરનું કોઈ આધિપત્ય સોંપવું, (૨) તે સોંપાયેલ વ્યક્તિ દ્વારા (ક) તે મિલકતનો અપ્રમાણિકપણે દુરુપયોગ કરવો અથવા પોતાના ઉપયોગ માટે તેનું રૂપાંતર કરવું; અથવા (ખ) અપ્રમાણિકપણે તે મિલકતનો ઉપયોગ કરવો કે તેનો નિકાલ કરવો અથવા વિપરિત વર્તન કરીને અન્ય કોઈ વ્યક્તિને તેમ કરવા દેવું: (૧) આવી સોંપણી જે રીતે નિભાવવાની હોય તે પદ્ધતિ નિયત કરતી કાયદાની કોઈપણ દિશાના ઉદ્દેશ્યમાં, અથવા (૨) આવી સોંપણીના નિર્વહન અંગે થયેલા કોઈપણ કાનૂની કરારના ઉદ્દેશ્યમાં.

૧૦. છેતરપિંડીના ગુનાના આવશ્યક તત્વો આ મુજબ છે: (૧) કોઈ વ્યક્તિને છેતરીને કપટપૂર્વક અથવા અપ્રમાણિકપણે પ્રેરિત કરવી, (૨) (ક) તે રીતે છેતરાયેલી વ્યક્તિને કોઈ મિલકત કોઈપણ વ્યક્તિને સોંપવા, અથવા કોઈપણ વ્યક્તિ કોઈપણ મિલકત રાખી શકે તે માટે સંમતિ આપવા પ્રેરિત કરવી; અથવા (ખ) તે રીતે છેતરાયેલી વ્યક્તિને સ્વેચ્છાએ એવું કંઈક કરવા અથવા ન કરવા માટે પ્રેરિત કરવી કે જે તે છેતરાઈ ન હોત તો તેણે ન કર્યું હોત અથવા ન કરવાનું ટાળ્યું ન હોત; અને (૩) (૨)(ખ) હેઠળ આવરી લેવાયેલા કેસોમાં, તે કૃત્ય અથવા લોપ એવો હોવો જોઈએ કે જેનાથી પ્રેરિત થયેલી વ્યક્તિને શરીરમાં, મનમાં, પ્રતિષ્ઠામાં કે મિલકતમાં નુકસાન અથવા હાનિ પહોંચી હોય અથવા પહોંચવાની સંભાવના હોય.’

૨૫. ઉપરોક્ત બાબતો પરથી જે તારવી શકાય છે તે એ છે કે ગુનાહિત વિશ્વાસઘાત (આઈપીસીની કલમ ૪૦૬) અને છેતરપિંડી (આઈપીસીની કલમ ૪૨૦) ના ગુનાઓના ચોક્કસ આવશ્યક તત્વો છે.

ગુનાહિત વિશ્વાસઘાત (આઈપીસીની કલમ ૪૦૬) નો ગુનો બનવા માટે:

૧) વ્યક્તિને મિલકત અથવા મિલકત પરનું આધિપત્ય સોંપાયેલું હોવું જોઈએ, અને

૨) સોંપણી પામેલી તે વ્યક્તિએ:

ક) અપ્રમાણિકપણે તે મિલકતનો દુરુપયોગ કર્યો હોય અથવા પોતાના ઉપયોગ માટે તેનું રૂપાંતર કર્યું હોય, અથવા

ખ) નીચે જણાવેલ બાબતોના ઉદ્ધંધનમાં અપ્રમાણિકપણે તે મિલકતનો ઉપયોગ કર્યો હોય કે નિકાલ કર્યો હોય અથવા અન્ય કોઈ વ્યક્તિને સ્વેચ્છાએ તેમ કરવા દીધું હોય:

(૧) સોંપણી જે રીતે નિભાવવાની હોય તે પદ્ધતિ નિયત કરતી કાયદાની કોઈપણ દિશાનું ઉદ્ધંધન; અથવા

(૨) સોંપણીના નિર્વહનને લગતો કાનૂની કરાર (જુઓ: એસ.ડબલ્યુ. પલાનીતકર (ઉપરોક્ત)).

તેવી જ રીતે, આઈપીસીની કલમ ૪૨૦ હેઠળના ગુનાના સંદર્ભમાં, આવશ્યક તત્વો આ મુજબ છે:

૧) ખોટી અથવા ભ્રામક રજૂઆત કરીને અથવા અન્ય કૃત્ય દ્વારા અથવા લોપ દ્વારા કોઈપણ વ્યક્તિ સાથે છેતરપિંડી કરવી;

૨) કોઈપણ વ્યક્તિને કપટપૂર્વક અથવા અપ્રમાણિકપણે કોઈપણ મિલકત સોંપવા માટે પ્રેરિત કરવી, અથવા

૩) કોઈપણ વ્યક્તિ કોઈપણ મિલકત રાખી શકે તે માટે સંમતિ આપવી અને આખરે તે વ્યક્તિને એવું કંઈક કરવા અથવા ન કરવા માટે

ઈશ્ઠાપૂર્વક પ્રેરિત કરવી કે જે તે છેતરાઈ ન હોત તો તેણે ન કર્યું હોત અથવા ન કરવાનું ટાળ્યું ન હોત (જુઓ: હરમનપ્રીત સિંહ આહલુવાલિયા વિ. પંજાબ રાજ્ય, (૨૦૦૯) ૭ એસ.સી.સી. ૭૧૨ : (૨૦૦૯) ક્રિ. એલ.જે. ૩૪૬૨ (એસ.સી.)).

૨૬. વધુમાં, ઉપરોક્ત બંને કલમોમાં, ગુનાહિત માનસ એટલે કે કપટ કરવાનો ઈશ્ઠા અથવા અપ્રમાણિક ઈશ્ઠા હાજર હોવો જોઈએ, અને છેતરપિંડીના કિસ્સામાં તે વ્યવહારની શરૂઆતથી જ હોવો જોઈએ.

૨૭. અમારા મતે, ફરિયાદનું સામાન્ય વાંચન પણ ઉપર નોંધાયેલા ઉપરોક્ત તત્વો પૈકી કોઈપણ સ્પષ્ટ કરવામાં નિષ્ફળ જાય છે. પોલીસ તેમજ નીચેની અદાલતોના મનમાં રહેલી કાયદાની ગંભીર ગેરસમજ દૂર કરવાના ઉદ્દેશથી અમે માત્ર એટલું જ કહી શકીએ કે જો ફરિયાદીનો કેસ એવો હોય કે આઈપીસીની કલમ ૪૦૫ હેઠળ વ્યાખ્યાયિત અને કલમ ૪૦૬ હેઠળ શિક્ષાપાત્ર ગુનાહિત વિશ્વાસઘાતનો ગુનો આરોપી દ્વારા કરવામાં આવ્યો છે, તો તે જ શ્વાસે એવું ન કહી શકાય કે આરોપીએ આઈપીસીની કલમ ૪૧૫ હેઠળ વ્યાખ્યાયિત અને કલમ ૪૨૦ હેઠળ શિક્ષાપાત્ર છેતરપિંડીનો ગુનો પણ કર્યો છે.

૨૮. વિશ્વાસઘાતનું દરેક કૃત્ય એ ગુનાહિત વિશ્વાસઘાતનો દંડનીય ગુનો ન બની શકે જ્યાં સુધી કપટપૂર્વકના દુરુપયોગના ચેડાંયુક્ત કૃત્યનો પુરાવો ન હોય. વિશ્વાસઘાતના કૃત્યમાં દીવાની ક્ષતિ સમાવિષ્ટ છે કે જેના

સંદર્ભમાં વ્યક્તિ દીવાની અદાલતોમાં નુકસાની માટેનો ઉપાય માંગી શકે છે પરંતુ, ગુનાહિત માનસ સાથે થયેલો કોઈપણ વિશ્વાસઘાત ફોજદારી કાર્યવાહીને પણ જન્મ આપે છે. હરિ પ્રસાદ ચમારીયા વિ. બિશુન કુમાર સુરેખા અને અન્ય, (૧૯૭૩) ૨ એસ.સી.સી. ૮૨૩ માં નીચે મુજબ ઠરાવવામાં આવ્યું છે:

‘જ. અમે અપીલકર્તા વતી શ્રી મહેશ્વરીને સાંભળ્યા છે અને અમારો એવો અભિપ્રાય છે કે ઇન્ડિયન પીનલ કોડ, ૧૮૬૦ ની કલમ ૪૨૦ હેઠળ સામાવાળાઓ સામે કોઈ કેસ બનતો નથી. પ્રસ્તુત અપીલના હેતુ માટે, અમે એવું માની લઈએ કે અપીલકર્તા દ્વારા ફરિયાદમાં કરવામાં આવેલા હકીકતના વિવિધ આક્ષેપો સાચા છે. તે છૂટછાટ આપ્યા પછી પણ, અમને જણાય છે કે ફરિયાદ ઇન્ડિયન પીનલ કોડ, ૧૮૬૦ ની કલમ ૪૨૦ હેઠળ સામાવાળાઓ તરફથી કોઈ ગુનો આચરવામાં આવ્યો હોવાનું જાહેર કરતી નથી. ફરિયાદમાં એવું દર્શાવવા માટે કશું જ નથી કે જ્યારે અપીલકર્તાએ રૂ. ૩૫,૦૦૦/- ની રકમ ચૂકવી ત્યારે સામાવાળાઓનો કોઈ અપ્રમાણિક કે કપટપૂર્ણ ઈરાદો હતો. એવું દર્શાવવા માટે પણ કશું જ નથી કે સામાવાળાઓએ અપીલકર્તાને છેતરીને રૂ. ૩૫,૦૦૦/- ચૂકવવા પ્રેરિત કર્યા હતા. અપીલકર્તાનો એવો કેસ પણ નથી કે કોઈ રજૂઆત કરવામાં આવી હતી અને સામાવાળાઓ તેને ખોટી હોવાનું જાણતા હતા. સામાવાળાઓ પાછળથી તેમની પ્રતિબદ્ધતાનું પાલન ન કરી શક્યા કે તેઓ અપીલકર્તાને ડ્રાંગ ટ્રાન્સપોર્ટ કોર્પોરેશનના માલિક તરીકે દર્શાવશે

અને ડિસેમ્બર મહિનામાં તેમને હિસાબ પણ આપશે, તે હકીકત સામાવાળાઓ સામે દીવાની જવાબદારી ઊભી કરી શકે છે, પરંતુ છેતરપિંડીનો ગુનો નહીં.’

૨૯. બીજા શબ્દોમાં કહીએ તો, છેતરપિંડી અને અપ્રમાણિક ઇરાદાનો કેસ વ્યવહારની શરૂઆતથી જ શરૂ થાય છે. પરંતુ ગુનાહિત વિશ્વાસઘાતના કેસમાં, જે વ્યક્તિ જંગમ મિલકતનો કબ્જો મેળવે છે અને તે કાયદેસર રીતે મેળવે છે, પરંતુ કરારની શરતો વિરુદ્ધ ગેરકાયદેસર રીતે તેને પોતાની પાસે રાખી મૂકે છે અથવા પોતાના ઉપયોગ માટે તેનું રૂપાંતર કરે છે, ત્યારે આવા કેસમાં પ્રશ્ન એ ઉપસ્થિત થાય છે કે શું આવી જાળવણી અપ્રમાણિક ઇરાદા સાથે છે કે નહીં, આવી જાળવણીમાં ગુનાહિત વિશ્વાસઘાત સમાવિષ્ટ છે કે માત્ર દીવાની જવાબદારી, તે દરેક કેસની હકીકતો પર નિર્ભર રહેશે.

૩૦. માત્ર કરારભંગ અને ગુનાહિત વિશ્વાસઘાત તથા છેતરપિંડીના ગુના વચ્ચેનો તફાવત ખૂબ જ સૂક્ષ્મ છે. છેતરપિંડીના કિસ્સામાં, પ્રેરણા આપતી વખતના આરોપીના ઇરાદાને ધ્યાનમાં લેવો જોઈએ જેનું મૂલ્યાંકન ત્યારપછીના વર્તન દ્વારા કરી શકાય છે, પરંતુ તેના માટે માત્ર ત્યારપછીનું વર્તન જ એકમાત્ર કસોટી નથી. માત્ર કરારભંગ એ છેતરપિંડી માટેની ફોજદારી કાર્યવાહીને જન્મ આપી શકે નહીં જ્યાં સુધી વ્યવહારની શરૂઆતથી જ એટલે કે જે સમયે ગુનો આચરવામાં આવ્યો હોવાનું કહેવાય

છે તે સમયથી કપટપૂર્ણ અથવા અપ્રમાણિક ઈશાદો દર્શાવવામાં ન આવે. તેથી, આ ઈશાદો જ ગુનાનો મૂળ સાર છે. જ્યારે કે, ગુનાહિત વિશ્વાસઘાત માટે, મિલકત આરોપીને સોંપાયેલી હોવી જોઈએ અથવા તેનો તેના પર અંકુશ/આધિપત્ય હોવું જોઈએ. જે મિલકતના સંદર્ભમાં વિશ્વાસઘાતનો ગુનો આચરવામાં આવ્યો છે તે કાં તો આરોપી સિવાયની કોઈ અન્ય વ્યક્તિની મિલકત હોવી જોઈએ અથવા તેમાં લાભકારી હિત કે તેની માલિકી અન્ય કોઈ વ્યક્તિની હોવી જોઈએ. આરોપીએ તે મિલકત આવી અન્ય વ્યક્તિના વિશ્વાસ પર ધારણ કરેલી હોવી જોઈએ. જોકે ગુનો, એટલે કે વિશ્વાસઘાત અને છેતરપિંડીનો ગુનો અપ્રમાણિક ઈશાદો ધરાવે છે, તેમ છતાં તેઓ પરસ્પર વિશિષ્ટ છે અને મૂળભૂત ખ્યાલમાં ભિન્ન છે. ગુનાહિત વિશ્વાસઘાત અને છેતરપિંડી વચ્ચે સ્પષ્ટ તફાવત છે. છેતરપિંડી માટે, ખોટી અથવા ભ્રામક રજૂઆત કરતી વખતે એટલે કે શરૂઆતથી જ ગુનાહિત ઈશાદો જરૂરી છે. ગુનાહિત વિશ્વાસઘાતમાં સોંપાણીનો માત્ર પુરાવો પૂરતો છે. આમ, ગુનાહિત વિશ્વાસઘાતના કિસ્સામાં, ગુનેગારને કાયદેસર રીતે મિલકત સોંપવામાં આવે છે અને તે અપ્રમાણિકપણે તેનો દુરુપયોગ કરે છે. જ્યારે કે, છેતરપિંડીના કિસ્સામાં, ગુનેગાર કોઈ વ્યક્તિને છેતરીને કપટપૂર્વક અથવા અપ્રમાણિકપણે કોઈપણ મિલકત સોંપવા માટે પ્રેરિત કરે છે. આવી પરિસ્થિતિમાં, બંને ગુનાઓ એકસાથે સહ-અસ્તિત્વ ધરાવી શકતા નથી.

૩૧. વધુમાં વધુ, અધિક મુખ્ય ન્યાયિક મેજિસ્ટ્રેટની અદાલત

આઈપીસીની કલમ ૪૨૦ એટલે કે છેતરપિંડી હેઠળ શિક્ષાપાત્ર ગુના માટે પ્રક્રિયા જારી કરી શકી હોત પરંતુ કોઈપણ સંજોગોમાં ગુનાહિત વિશ્વાસઘાતનો કોઈ કેસ બનતો નથી. તેનું કારણ એ છે કે પ્રસ્તુત કેસમાં કોઈપણ મિલકતની સોંપણી નિર્વિવાદપણે થયેલી નથી. ફરિયાદીનો એવો કેસ પણ નથી કે અપીલકર્તાઓને કોઈ મિલકત કાયદેસર રીતે સોંપવામાં આવી હતી અને તેનો અપ્રમાણિકપણે દુરુપયોગ કરવામાં આવ્યો છે. ફરિયાદીનો કેસ સાદો અને સરળ છે. તેઓ કહે છે કે તેમના દ્વારા વેચવામાં આવેલા માલની કિંમત ચૂકવવામાં આવી નથી. એકવાર વેચાણ થઈ જાય પછી આઈપીસીની કલમ ૪૦૬ ચિત્રમાંથી બહાર નીકળી જાય છે. ફરિયાદીના જણાવ્યા મુજબ, તેમના દ્વારા રજૂ કરાયેલા ઈનવોઈસ ચૂકવવામાં આવ્યા ન હતા. છેતરપિંડીના નામનો કોઈ કેસ પણ બનતો નથી.

૩૨. જો મેજિસ્ટ્રેટે આઈપીસીની કલમ ૪૨૦ હેઠળ શિક્ષાપાત્ર ગુના એટલે કે છેતરપિંડી માટે પ્રક્રિયા જારી કરી હોત તો પણ તે રદબાતલ અને રદ થવાને પાત્ર ઠરત, કારણ કે રેકૉર્ડ પરની સામગ્રી પરથી છેતરપિંડીનો ગુનો બનવા માટેનું એક પણ તત્વ જાહેર થતું નથી.

૩૩. સ્ટેટ ઓફ ગુજરાત વિ. જશવંતલાલ નથુલાલ, (૧૯૬૮) ૨ એસ.સી.આર. ૪૦૮ માં ઠરાવવામાં આવ્યું છે કે: ‘આઈપીસીની કલમ ૪૦૫ માં મળતો “સોંપાયેલ” શબ્દ માત્ર તેની તરત પછી આવતા

“મિલકત સાથે” શબ્દોને જ નહીં, પરંતુ ત્યારપછી આવતા “અથવા મિલકત પરના કોઈપણ આધિપત્ય સાથે” શબ્દોને પણ નિયંત્રિત કરે છે – જુઓ વેલજી રાઘવજી પટેલ વિ. મહારાષ્ટ્ર રાજ્ય, [(૧૯૬૫) ૨ એસ.સી.આર. ૪૨૯]. કોઈપણ સોંપણી અસ્તિત્વમાં આવે તે પહેલાં ત્યાં એક વિશ્વાસ હોવો જોઈએ, જેનો અર્થ એ થાય કે મિલકતની માલિકી સાથે જોડાયેલું એક કર્તવ્ય અને માલિક દ્વારા અન્ય વ્યક્તિના અથવા અન્ય વ્યક્તિ અને માલિકના લાભ માટે મૂકાયેલો અને સ્વીકારાયેલો અથવા તેના દ્વારા જાહેર કરાયેલો અને સ્વીકારાયેલો વિશ્વાસ. પરંતુ તેનો અર્થ એવો નથી કે આવી સોંપણી ટ્રસ્ટના કાયદાની તમામ ટેકનિકલ બાબતોને અનુરૂપ હોવી જોઈએ – જુઓ જશવંતરાય મણીલાલ અખાણી વિ. બોમ્બે રાજ્ય, [૧૯૫૬ એસ.સી.આર. ૪૮૩]. “સોંપણી” અભિવ્યક્તિ પોતાની સાથે એ ગર્ભિતાર્થ ધરાવે છે કે જે વ્યક્તિ કોઈપણ મિલકત સોંપે છે અથવા જેના વતી તે મિલકત અન્યને સોંપવામાં આવે છે, તે તેની માલિક બની રહે છે. વધુમાં, મિલકત સોંપનાર વ્યક્તિને મિલકત લેનાર વ્યક્તિમાં એવો વિશ્વાસ હોવો જોઈએ કે જેથી તેમની વચ્ચે એક વિશ્વાસ વિશ્વાસ આધારિત સંબંધ ઊભો થાય. માત્ર વેચાણનો વ્યવહાર ક્યારેય “સોંપણી” ની સમકક્ષ હોઈ શકે નહીં.’

૩૪. તેવી જ રીતે, સેન્ટ્રલ બ્યુરો ઓફ ઇન્વેસ્ટિગેશન, એસપીઈ, એસઆઈયુ(એક્સ), નવી દિલ્હી વિ. ડંકન્સ એગ્રો ઇન્ડસ્ટ્રીઝ લિ., કલકત્તા, (૧૯૯૬) ૫ એસ.સી.સી. ૫૯૧ માં, આ અદાલતે ઠરાવ્યું હતું

કે આઈપીસીની કલમ ૪૦૫ માં વપરાયેલી “મિલકત સોંપાયેલ” અભિવ્યક્તિનો અર્થ એવો થાય છે કે જે મિલકતના સંદર્ભમાં ગુનાહિત વિશ્વાસઘાત થઈ શકે તે મિલકત અનિવાર્યપણે આરોપી સિવાયની કોઈ અન્ય વ્યક્તિની મિલકત હોવી જોઈએ અથવા તેમાં લાભકારી હિત કે તેની માલિકી અન્ય વ્યક્તિની હોવી જોઈએ અને ગુનેગારે આવી મિલકત આવી અન્ય વ્યક્તિ માટે અથવા તેના લાભ માટે વિશ્વાસ પર ધારણ કરેલી હોવી જોઈએ. સંબંધિત અવલોકનો નીચે મુજબ વંચાય છે:

‘૨૭. પ્રસ્તુત કેસમાં, સંબંધિત પક્ષકારો તરફથી ઉપસ્થિત વિદ્વાન વકીલો દ્વારા એક ગંભીર વિવાદ ઊભો કરવામાં આવ્યો છે કે શું આક્ષેપોના આધારે પ્રથમદર્શી રીતે ગુનાહિત વિશ્વાસઘાતનો ગુનો બને છે કે નહીં. અમારા મતે, આઈપીસીની કલમ ૪૦૫ માં “મિલકત સોંપાયેલ” અથવા “મિલકત પર કોઈપણ આધિપત્ય સાથે” અભિવ્યક્તિનો ઉપયોગ વ્યાપક અર્થમાં કરવામાં આવ્યો છે. આવી અભિવ્યક્તિમાં એ તમામ કેસોનો સમાવેશ થાય છે કે જેમાં માલસામાન સોંપવામાં આવ્યો હોય, એટલે કે ચોક્કસ હેતુ માટે સ્વેચ્છાએ સોંપવામાં આવ્યો હોય અને કાયદાના ઉદ્દેશ્યમાં અથવા કરારના ઉદ્દેશ્યમાં અપ્રમાણિકપણે તેનો નિકાલ કરવામાં આવ્યો હોય. કલમ ૪૦૫ માં દેખાતી “સોંપાયેલ” અભિવ્યક્તિ અનિવાર્યપણે માત્ર એક કાનૂની પરિભાષા નથી. જુદા જુદા સંદર્ભોમાં તેના વ્યાપક અને અલગ અલગ ગર્ભિતાર્થો છે. તેમ છતાં, એ જરૂરી છે કે જે મિલકત સોંપવામાં આવી હોય અને જેના સંદર્ભમાં ગુનો

આચરવામાં આવ્યો હોવાનો આક્ષેપ હોય તેની માલિકી અથવા લાભકારી હિત આરોપી સિવાયની કોઈ વ્યક્તિમાં હોવું જોઈએ અને આરોપીએ તે કોઈ વ્યક્તિના હિસાબે અથવા તેના લાભ માટે કોઈ રીતે ધારણ કરેલું હોવું જોઈએ. કલમ ૪૦૫ માં વપરાયેલો ટ્રસ્ટ શબ્દ એક વ્યાપક અભિવ્યક્તિ છે અને તેનો ઉપયોગ ટ્રસ્ટી અને લાભાર્થી, બેઈલર અને બેઈલી, માલિક અને નોકર, પ્લેજર અને પ્લેજ જેવા વિવિધ પ્રકારના સંબંધો દર્શાવવા માટે કરવામાં આવ્યો છે. જ્યારે કોઈ વ્યક્તિ દ્વારા બીજી વ્યક્તિ પાસે અમુક માલસામાન ગીરો કરવામાં આવે છે, ત્યારે માલસામાનની માલિકી હજી પણ તે વ્યક્તિ પાસે રહે છે જેણે આવો માલ હાઈપોથીકેટ કર્યો છે. જે મિલકતના સંદર્ભમાં ગુનાહિત વિશ્વાસઘાત થઈ શકે તે મિલકત અનિવાર્યપણે આરોપી સિવાયની કોઈ અન્ય વ્યક્તિની હોવી જોઈએ અથવા તેમાં લાભકારી હિત કે તેની માલિકી અન્ય વ્યક્તિમાં હોવી જોઈએ અને ગુનેગારે આવી મિલકત આવી અન્ય વ્યક્તિ માટે અથવા તેના લાભ માટે ટ્રસ્ટ પર ધારણ કરવી જોઈએ. ગીરો ના કિસ્સામાં, ગીરો મુકેલી વસ્તુ અન્ય કોઈ વ્યક્તિની હોય છે પરંતુ તે પ્લેજ દ્વારા વિશ્વાસ પર રાખવામાં આવે છે. [...]' (ભારપૂર્વક ઉમેરેલ)

૩૫. કાયદાનું ઉપરોક્ત સ્પષ્ટીકરણ એ બાબત સ્પષ્ટ કરે છે કે આરોપીને મિલકતની એવી કોઈ સોંપણી થયેલી હોવી જોઈએ કે જેમાં માલિકી આરોપીને તબદીલ કરવામાં આવી ન હોય. જંગમ મિલકતના વેચાણના કિસ્સામાં, ચૂકવણી ભલે વિલંબિત થઈ શકે પરંતુ માલ વેચાણ

અધિનિયમ, ૧૯૩૦ (સેલ ઓફ ગુડ્સ એક્ટ, ૧૯૩૦) ની અનુક્રમે કલમ ૨૦ અને ૨૪ મુજબ માલની ડિલિવરી થતાં જ માલની માલિકી તબદીલ થઈ જાય છે.

‘૨૦. ડિલિવરીપાત્ર સ્થિતિમાં વિશિષ્ટ માલ.— જ્યાં ડિલિવરીપાત્ર સ્થિતિમાં વિશિષ્ટ માલના વેચાણ માટે બિનશરતી કરાર થયેલો હોય, ત્યાં જ્યારે કરાર થાય ત્યારે જ માલની માલિકી ખરીદદારને મળે છે અને કિંમત ચૂકવવાનો સમય કે માલની ડિલિવરીનો સમય, અથવા બંને, મુલતવી રાખવામાં આવેલ હોય તે બાબત અપ્રસ્તુત છે.

*** **

૨૪. મંજૂરી પર અથવા “વેચાણ કે પરત” ના ધોરણે મોકલવામાં આવેલ માલ.— જ્યારે ખરીદદારને મંજૂરી પર અથવા “વેચાણ કે પરત” ના ધોરણે અથવા અન્ય સમાન શરતો પર માલ પહોંચાડવામાં આવે છે, ત્યારે તેમાંની માલિકી ખરીદદારને મળે છે –

(ક) જ્યારે તે વેચનારને પોતાની મંજૂરી કે સ્વીકૃતિ જણાવે છે અથવા વ્યવહારને સ્વીકારતું અન્ય કોઈ કૃત્ય કરે છે;

(ખ) જો તે વેચનારને પોતાની મંજૂરી કે સ્વીકૃતિ જણાવતો નથી પરંતુ નકારવાની નોટિસ આપ્યા વિના માલ પોતાની પાસે રાખી મૂકે છે, તો જો માલ પરત કરવા માટે કોઈ સમય નક્કી કરવામાં આવ્યો હોય તો તે સમય

સમાપ્ત થતાં, અને જો કોઈ સમય નક્કી કરવામાં ન આવ્યો હોય તો વાજબી સમય સમાપ્ત થતાં.’

૩૬. ઉપરોક્ત બાબતો પરથી કોઈપણ પ્રકારની શંકાને કોઈ સ્થાન રહેતું નથી કે માલના વેચાણના કિસ્સામાં, જ્યારે માલની ડિલિવરી થાય છે ત્યારે મિલકત/માલિકી વેચનાર પાસેથી ખરીદદારને તબદીલ થાય છે. એકવાર માલની માલિકી ખરીદદારને તબદીલ થઈ જાય પછી એવું ન કહી શકાય કે ખરીદદારને વેચનારની મિલકત સોંપવામાં આવી હતી. મિલકતની સોંપણી વિના, કોઈપણ ગુનાહિત વિશ્વાસઘાત થઈ શકે નહીં. આમ, માલના વેચાણના કિસ્સામાં અવેજની રકમ ચૂકવવામાં નિષ્ફળતા બદલ ગુનાહિત વિશ્વાસઘાતના આરોપ હેઠળ કેસોની કાર્યવાહી મૂળભૂત રીતે ત્રુટિપૂર્ણ છે. અવેજની રકમ ન ચૂકવવા માટે દીવાની ઉપાય હોઈ શકે છે, પરંતુ તેના માટે કોઈ ફોજદારી કેસ ટકી શકે નહીં. [જુઓ: લલિત ચતુર્વેદી અને અન્ય વિ. ઉત્તર પ્રદેશ રાજ્ય અને અન્ય : ૨૦૨૪ એસ.સી.સી. ઓનલાઈન એસસી ૧૭૧ અને મિડઈસ્ટ ઇન્ટિગ્રેટેડ સ્ટીલ્સ લિ. (મેસ્કો સ્ટીલ લિ.) અને અન્ય વિ. ઝારખંડ રાજ્ય અને અન્ય : ૨૦૨૩ એસ.સી.સી. ઓનલાઈન ઝારખંડ ૩૦૧]

૩૭. પ્રસ્તુત કેસ આ ચુકાદાના પેરા ૭ માં ઉલ્લેખિત શ્રીમતી નાગવવા (પૂર્વોક્ત) ના કેસમાં નિર્ધારિત શ્રેણી નં. ૧ માં આવે છે.

૩૮. જો ફરિયાદીનો કેસ એવો હોય કે તેમને કોઈ ચોક્કસ રકમ લેણી અને

ચૂકવવાપાત્ર છે, તો તેમણે અત્રેના અપીલકર્તાઓ સામે રકમની વસૂલાત માટે દીવાની દાવો દાખલ કરવો જોઈતો હતો. પરંતુ તેઓ છેતરપિંડી અને ગુનાહિત વિશ્વાસઘાતની ફરિયાદ દાખલ કરીને અધિક મુખ્ય ન્યાયિક મેજિસ્ટ્રેટની અદાલતમાં જઈ શક્યા ન હોત.

૩૯. એવું જણાય છે કે આજદિન સુધી, ફરિયાદીએ અપીલકર્તાઓ દ્વારા પોતાને ચૂકવવાપાત્ર લેણી રકમની વસૂલાત માટે કોઈ દીવાની દાવો દાખલ કર્યો નથી. તેઓ આવો દીવાની દાવો દાખલ કરવા માટેની મુદતની સમયમર્યાદા પ્રથમદર્શી રીતે ગુમાવી ચૂક્યા હોય તેવું જણાય છે.”

૨૧. ગુનાહિત વિશ્વાસઘાતનો ગુનો બનવા માટે, પોલીસ કાગળો પરથી પ્રોસિક્યુટિંગ એજન્સી દ્વારા નીચે મુજબના તત્વો સ્થાપિત કરવા જરૂરી છે:

૧) વ્યક્તિને મિલકત અથવા મિલકત પરનું આધિપત્ય સોંપાયેલું હોવું જોઈએ, અને

૨) સોંપણી પામેલી તે વ્યક્તિએ:

ક) અપ્રમાણિકપણે મિલકતનો દુરુપયોગ કર્યો હોય અથવા પોતાના ઉપયોગ માટે તેનું રૂપાંતર કર્યું હોય, અથવા

ખ) નીચે જણાવેલ બાબતોના ઉલ્લંઘનમાં અપ્રમાણિકપણે મિલકતનો ઉપયોગ કર્યો હોય કે નિકાલ કર્યો હોય અથવા અન્ય કોઈ વ્યક્તિને સ્વેચ્છાએ તેમ કરવા

દીધું હોય:

(૧) સોંપણી જે રીતે નિભાવવાની હોય તે પદ્ધતિ નિયત કરતી કાયદાની કોઈપણ દિશાનું ઉદ્ધંધન; અથવા

(૨) સોંપણીના નિર્વહનને લગતો કાનૂની કરાર.

૨૨. તેવી જ રીતે, આઈપીસીની કલમ ૪૨૦ હેઠળના ગુના માટે, આવશ્યક તત્વો આ મુજબ છે:

૧) ખોટી અથવા ભ્રામક રજૂઆત કરીને અથવા અન્ય કૃત્ય દ્વારા અથવા લોપ દ્વારા કોઈપણ વ્યક્તિ સાથે છેતરપિંડી કરવી;

૨) કોઈપણ વ્યક્તિને કપટપૂર્વક અથવા અપ્રમાણિકપણે કોઈપણ મિલકત સોંપવા માટે પ્રેરિત કરવી, અથવા

૩) કોઈપણ વ્યક્તિ કોઈપણ મિલકત રાખી શકે તે માટે સંમતિ આપવી અને આખરે તે વ્યક્તિને એવું કંઈક કરવા અથવા ન કરવા માટે ઇરાદાપૂર્વક પ્રેરિત કરવી કે જે તે છેતરાઈ ન હોત તો તેણે ન કર્યું હોત અથવા ન કરવાનું ટાળ્યું ન હોત.

૨૩. તે સુસ્થાપિત કાયદો છે કે ઉપરોક્ત બંને કલમોમાં, ગુનાહિત માનસ એટલે કે કપટ કરવાનો ઇરાદો અથવા અપ્રમાણિક ઇરાદો હાજર હોવો જોઈએ, અને છેતરપિંડીના કિસ્સામાં તે શરૂઆતથી જ હોવો જોઈએ. ઉપરોક્ત

ચુકાદામાં નામદાર સર્વોચ્ચ અદાલતે અવલોકન કર્યું છે તે મુજબ, 'પોલીસ તેમજ નીચેની અદાલતોના મનમાં કાયદાની ગંભીર ગેરસમજ દૂર કરવાના હેતુથી, જો ફરિયાદીનો કેસ એવો હોય કે આઈપીસીની કલમ ૪૦૫ હેઠળ વ્યાખ્યાયિત અને આઈપીસીની કલમ ૪૦૬ હેઠળ શિક્ષાપાત્ર ગુનાહિત વિશ્વાસઘાતનો ગુનો આરોપી દ્વારા કરવામાં આવ્યો છે, તો તે જ શ્વાસે એવું કહી શકાય નહીં કે આરોપીએ આઈપીસીની કલમ ૪૧૫ માં વ્યાખ્યાયિત અને સમજાવેલ તથા આઈપીસીની કલમ ૪૨૦ હેઠળ શિક્ષાપાત્ર છેતરપિંડીનો ગુનો પણ કર્યો છે'. કાયદાનો આ એક સુસ્થાપિત સિદ્ધાંત છે કે વિશ્વાસઘાતનું દરેક કૃત્ય એ ગુનાહિત વિશ્વાસઘાતના દંડનીય ગુનામાં પરિણમી શકે નહીં જ્યાં સુધી રેકૉર્ડ પર એવા સ્પષ્ટ પુરાવા ઉપલબ્ધ ન હોય જે સ્પષ્ટપણે દર્શાવતા હોય કે કપટપૂર્વકની ઉત્થાપતનું કોઈ ચાલાકીભર્યું કૃત્ય હતું. વિશ્વાસઘાતના કૃત્યમાં દીવાની ખોટનો સમાવેશ થાય છે જેના સંબંધમાં વ્યક્તિ દીવાની અદાલતોમાં નુકસાની માટેનો પોતાનો ઉપાય માંગી શકે છે પરંતુ, ગુનાહિત માનસ સાથેનો કોઈપણ વિશ્વાસઘાત ફોજદારી કાર્યવાહીને પણ જન્મ આપે છે. હાલના કેસમાં, ઉપર ચર્ચા કર્યા મુજબ, અમુક નિયમો અને શરતો સાથે પક્ષકારો વચ્ચે એમ.ઓ.યુ. કરવામાં આવ્યો હતો અને તે મુજબ, તેઓ આગળ વધ્યા હતા પરંતુ સંબંધિત અદાલત સમક્ષ પેર્જિંગ મુકદ્દમાબાજી વિશે અરજદારને જાણ થતાં જ, તેમણે ચૂકવણી કરવાનું બંધ કર્યું હતું અને તેની વસૂલાત માટે કાર્યવાહી પણ શરૂ કરી હતી, જેમાં હુકમ પહેલેથી

જ પસાર કરવામાં આવ્યો છે પરંતુ આજદિન સુધી, સામાવાળા નં. ૨ દ્વારા અરજદારને એક પણ પાઈ આપવામાં આવી નથી.

૨૪. અરજદાર સામે લગાવવામાં આવેલા આક્ષેપો પર પુનઃ વળતાં, અરજદાર પર આઈપીસીની કલમ ૪૪૭ હેઠળના શિક્ષાપાત્ર ગુનાનો પણ આરોપ મૂકવામાં આવ્યો છે, જે “ગુનાહિત અતિક્રમણ માટે શિક્ષા” ની જોગવાઈ કરે છે. ગુનાહિત અતિક્રમણ આઈપીસીની કલમ ૪૪૧ હેઠળ વ્યાખ્યાયિત થયેલ છે, જે નીચે મુજબ વંચાય છે:

“૪૪૧. ગુનાહિત અતિક્રમણ. – જે કોઈ અન્ય વ્યક્તિના કબ્જા હેઠળની મિલકતમાં અથવા તેના પર, કોઈ ગુનો આચરવાના ઈરાદાથી અથવા આવી મિલકતનો કબ્જો ધરાવતી કોઈપણ વ્યક્તિને ધમકાવવા, અપમાનિત કરવા કે હેરાન કરવાના ઈરાદાથી પ્રવેશ કરે છે, અથવા આવી મિલકતમાં કે તેના પર કાયદેસર રીતે પ્રવેશ કર્યા પછી, તે દ્વારા આવી કોઈપણ વ્યક્તિને ધમકાવવા, અપમાનિત કરવા કે હેરાન કરવાના ઈરાદાથી, અથવા કોઈ ગુનો આચરવાના ઈરાદાથી ગેરકાયદેસર રીતે ત્યાં રહે છે, તેણે “ગુનાહિત અતિક્રમણ” કર્યું હોવાનું કહેવાય છે.”

૨૫. કલમ ૪૪૨ એ “ગૃહ-અતિક્રમણ” માટે જોગવાઈ કરે છે, જે નીચે મુજબ વંચાય છે:

“૪૪૨. ગૃહ-અતિક્રમણ. – જે કોઈ માનવ રહેઠાણ તરીકે ઉપયોગમાં લેવાતા કોઈપણ મકાન, તંબુ કે જહાજમાં અથવા પૂજાના સ્થળ તરીકે

અથવા મિલકતની કસ્ટડી માટેના સ્થળ તરીકે ઉપયોગમાં લેવાતા કોઈપણ મકાનમાં પ્રવેશ કરીને કે તેમાં રહીને ગુનાહિત અતિક્રમણ કરે છે, તેણે “ગૃહ-અતિક્રમણ” કર્યું હોવાનું કહેવાય છે.

સ્પષ્ટીકરણ. – ગુનાહિત અતિક્રમણ કરનારના શરીરના કોઈપણ ભાગનો પ્રવેશ એ ગૃહ-અતિક્રમણ બનવા માટે પૂરતો પ્રવેશ ગણાય છે.”

૨૬. કલમ ૪૪૫ એ “ગૃહ-ભંગ” ની જોગવાઈ કરે છે, જે નીચે મુજબ વંચાય છે:

“૪૪૫. ગૃહ-ભંગ. – જે વ્યક્તિ ગૃહ-અતિક્રમણ કરે છે તેણે “ગૃહ-ભંગ” કર્યો હોવાનું કહેવાય છે જો તે હવે પછી વર્ણવવામાં આવેલી છ રીતો પૈકીની કોઈપણ રીતે મકાનમાં અથવા તેના કોઈપણ ભાગમાં પ્રવેશ કરે છે; અથવા જો, કોઈ ગુનો આચરવાના હેતુથી મકાનમાં અથવા તેના કોઈપણ ભાગમાં હાજર રહીને, અથવા તેમાં કોઈ ગુનો આચર્યા પછી, તે આવી છ રીતો પૈકીની કોઈપણ રીતે મકાન અથવા તેના કોઈપણ ભાગમાંથી બહાર નીકળે છે, એટલે કે –

પ્રથમ. – જો તે ગૃહ-અતિક્રમણ કરવા માટે પોતાની જાતે અથવા ગૃહ-અતિક્રમણના કોઈપણ દુષ્પ્રેરક દ્વારા બનાવેલા માર્ગમાંથી પ્રવેશ કરે છે અથવા બહાર નીકળે છે.

બીજું. – જો તે પોતાની જાત સિવાય અથવા ગુનાના દુષ્પ્રેરક સિવાય અન્ય કોઈપણ વ્યક્તિ દ્વારા માનવ પ્રવેશ માટે ન બનાવાયેલા કોઈપણ

માર્ગ દ્વારા પ્રવેશ કરે છે અથવા બહાર નીકળે છે; અથવા કોઈપણ દીવાલ કે ઈમારત પર ચઢીને કે કૂદીને મેળવેલા કોઈપણ માર્ગ દ્વારા પ્રવેશ કરે છે.

ત્રીજું. – જો તે ગૃહ-અતિક્રમણ કરવા માટે કોઈપણ એવા માર્ગ દ્વારા પ્રવેશ કરે છે અથવા બહાર નીકળે છે કે જે તેણે અથવા ગૃહ-અતિક્રમણના કોઈપણ દુષ્પ્રેરકે એવા કોઈપણ સાધન દ્વારા ખોલ્યો હોય કે જેના દ્વારા તે માર્ગ ખોલવાનો મકાનના કબજેદારનો ઈરાદો ન હતો.

ચોથું. – જો તે ગૃહ-અતિક્રમણ કરવા માટે અથવા ગૃહ-અતિક્રમણ પછી મકાનમાંથી બહાર નીકળવા માટે કોઈપણ તાળું ખોલીને પ્રવેશ કરે છે અથવા બહાર નીકળે છે.

પાંચમું. – જો તે ગુનાહિત બળનો ઉપયોગ કરીને અથવા હુમલો કરીને અથવા કોઈપણ વ્યક્તિને હુમલાની ધમકી આપીને પોતાનો પ્રવેશ અથવા પ્રસ્થાન કરે છે.

છઠ્ઠું. – જો તે કોઈપણ એવા માર્ગ દ્વારા પ્રવેશ કરે છે અથવા બહાર નીકળે છે કે જેના વિશે તે જાણે છે કે આવા પ્રવેશ અથવા પ્રસ્થાન સામે તેને બંધ કરવામાં આવ્યો હતો, અને પોતાની જાતે અથવા ગૃહ-અતિક્રમણના દુષ્પ્રેરક દ્વારા તેને ખોલવામાં આવ્યો હતો.

સ્પષ્ટીકરણ. – મકાન સાથે જોડાયેલું કોઈપણ આઉટ-હાઉસ અથવા ઈમારત, અને જેની અને આવા મકાન વચ્ચે તાત્કાલિક આંતરિક સંપર્ક

હોય, તે આ કલમના અર્થમાં મકાનનો ભાગ ગણાય છે.”

૨૭. કલમ ૫૦૬(૨) એ “ગુનાહિત ધમકી માટે શિક્ષા” ની જોગવાઈ કરે છે, જે નીચે મુજબ વંચાય છે:

“૫૦૬. ગુનાહિત ધમકી માટે શિક્ષા. – જે કોઈ ગુનાહિત ધમકીનો ગુનો કરે છે તેને બે વર્ષ સુધીની મુદત માટે ગમે તે પ્રકારની કેદની શિક્ષા, અથવા દંડ, અથવા બંને કરવામાં આવશે;

જો ધમકી મોત અથવા મહાવ્યથા નીપજાવવાની હોય, વગેરે. – અને જો ધમકી મોત અથવા મહાવ્યથા નીપજાવવાની હોય, અથવા આગ દ્વારા કોઈપણ મિલકતનો નાશ કરવાની હોય, અથવા મોત કે આજીવન કેદથી શિક્ષાપાત્ર ગુનો આચરવાની હોય, અથવા સાત વર્ષ સુધીની મુદતની કેદથી શિક્ષાપાત્ર ગુનો આચરવાની હોય, અથવા સ્ત્રી પર વ્યભિચારનું આળ મૂકવાની હોય, તો તેને સાત વર્ષ સુધીની મુદત માટે ગમે તે પ્રકારની કેદની શિક્ષા, અથવા દંડ, અથવા બંને કરવામાં આવશે.”

૨૮. આમ, ઉપરોક્ત જોગવાઈઓને ધ્યાને લેતાં, આ અદાલતનો એવો સુવિચારિત અભિપ્રાય છે કે જો વિવાદાસ્પદ એફ.આઈ.આર. માં અરજદારો સામે લગાવવામાં આવેલા આક્ષેપોને તેના મૂળ સ્વરૂપે સ્વીકારવામાં આવે અને તેની સંપૂર્ણતામાં માન્ય રાખવામાં આવે તો પણ, પ્રસ્તુત કેસની હકીકતો અને દંડનીય જોગવાઈઓને ધ્યાનમાં રાખતાં, ભજન લાલ (ઉપરોક્ત) ના કેસમાં તેમજ આર.પી. કપૂર (ઉપરોક્ત) ના

કેસમાં નામદાર સર્વોચ્ચ અદાલત દ્વારા નિર્ધારિત માપદંડો મુજબ આરોપી વ્યક્તિઓ સામે પ્રથમદર્શી રીતે કોઈ ગુનો બનતો નથી કે કેસ ઊભો થતો નથી. જો ફરિયાદીનો કેસ એવો હોય કે તેમને કોઈ ચોક્કસ રકમ લેણી અને ચૂકવવાપાત્ર છે, તો તે સંજોગોમાં, તેમણે અત્રેના અરજદાર સામે રકમની વસૂલાત માટે દીવાની દાવો દાખલ કરવો જોઈતો હતો પરંતુ તેઓ છેતરપિંડી અને ગુનાહિત વિશ્વાસઘાતની ફરિયાદ દાખલ કરી શક્યા ન હોત. રેકૉર્ડ પરથી એ પણ જણાઈ આવે છે કે આજદિન સુધી ફરિયાદીએ અરજદાર દ્વારા પોતાને ચૂકવવાપાત્ર લેણી રકમની વસૂલાત માટે કોઈ દીવાની દાવો દાખલ કર્યો નથી.

૨૯. સીઆર.પી.સી. ની કલમ ૪૮૨ હેઠળ અદાલતની અંતર્ગત સત્તાઓનો અથવા ભારતના બંધારણના અનુચ્છેદ ૨૨૬ હેઠળ અસાધારણ સત્તાનો વ્યાપ અને મર્યાદા, હવે ન્યાયિક ચુકાદાઓની શ્રેણી દ્વારા સારી રીતે વ્યાખ્યાયિત થયેલ છે. નિઃશંકપણે, આ અદાલત પાસે વાસ્તવિક અને નક્કર ન્યાય કરવાની અથવા અદાલતની પ્રક્રિયાનો દુરુપયોગ રોકવાની અંતર્ગત સત્તા છે. સાથોસાથ, અદાલતે એ બાબતની કાળજી રાખવી જોઈએ કે આ સત્તાના ઉપયોગમાં તેનો નિર્ણય યોગ્ય સિદ્ધાંતો પર આધારિત હોય. અદાલતમાં નિહિત અંતર્ગત સત્તાનો ઉપયોગ કાયદેસરની કાર્યવાહીને દબાવવા માટે થવો જોઈએ નહીં. તેમ છતાં, આ અદાલત પોતાની અંતર્ગત સત્તા અથવા અસાધારણ સત્તાનો ઉપયોગ કરી શકે છે જો તે એવા નિષ્કર્ષ પર પહોંચે કે કાર્યવાહી ચાલુ રાખવાની મંજૂરી આપવી

એ અદાલતની પ્રક્રિયાનો દુરુપયોગ થશે, અથવા ન્યાયના ઉદ્દેશો એવી માંગ કરે છે કે કાર્યવાહી રદબાતલ કરવી જોઈએ.

૩૦. આમ, જો પ્રસ્તુત કેસની હકીકતોનું નામદાર સર્વોચ્ચ અદાલત દ્વારા કરવામાં આવેલા ઉપરોક્ત અવલોકનોના સંદર્ભમાં પરીક્ષણ કરવામાં આવે, તો મારો એવો અભિપ્રાય છે કે પ્રસ્તુત કેસની હકીકતોના આધારે અરજદારને આખરી સજા થવાની શક્યતાઓ નહિવત્ છે અને તેથી અરજદાર સામે ફોજદારી કાર્યવાહી ચાલુ રાખવી એ અદાલતની પ્રક્રિયાના નિર્ભેળ દુરુપયોગ સિવાય કશું નથી. આમ, શ્રેણીબદ્ધ ચુકાદાઓમાં નામદાર સર્વોચ્ચ અદાલત દ્વારા પ્રતિપાદિત કાયદાના સિદ્ધાંતને ધ્યાને લેતાં, મારો એવો અભિપ્રાય છે કે પ્રશ્નવાળી એફ.આઈ.આર. અરજદાર પૂરતી રદબાતલ અને રદ કરવાને પાત્ર છે.

૩૧. પરિણામે, અરજી સફળ થાય છે અને આથી **મંજૂર કરવામાં આવે છે.** તે અનુસાર, વડોદરા ગ્રામ્ય પોલીસ સ્ટેશનમાં નોંધાયેલ પ્રથમ માહિતી અહેવાલ ગુ.ર.નં. ૧-૬૧/૨૦૧૬ અને અરજદાર સામે આરોપનામું દાખલ થવાના પરિણામે વિદ્વાન મુખ્ય ન્યાયિક મેજિસ્ટ્રેટ, વડોદરાની અદાલત સમક્ષ પેઝિંગ ફોજદારી કેસ નં. ૩૯૪૬૪/૨૦૧૬ ની ત્યારપછીની કાર્યવાહીને અરજદાર પૂરતી આથી રદબાતલ અને રદ કરવામાં આવે છે.

૩૨. ઉપરોક્ત હદ સુધી રૂલ સંપૂર્ણ કરવામાં આવે છે.

સીધી બજવણીની પરવાનગી આપવામાં આવે છે.

સહી/–

(દિવ્યેશ એ. જોષી, ન્યાયમૂર્તિ)

ગૌતમ

This judgment has been translated using an AI-assisted translation tool.

=====

અસ્વીકરણ: સ્થાનિક ભાષામાં અનુવાદિત આ ચુકાદા/હુકમનો હેતુ પક્ષકારોને તેમની ભાષામાં જાણકારી ઉપલબ્ધ કરાવવા માત્રનો છે અને તેનો અન્યથા ઉપયોગ થઈ શકશે નહિ. અન્ય તમામ વ્યવહારિક તેમજ સરકારી ઉદ્દેશો માટે મૂળ અંગ્રેજી ચુકાદો/હુકમ જ પ્રમાણિત અને માન્ય રહેશે.

DISCLAIMER: The translated judgement in vernacular language is meant for the restricted use of the litigant to understand it in his/her language and may not be used for any other purpose. For all practical and official purposes, the English version of the judgement shall be authentic and shall hold the field for the purpose of execution and implementation.

=====